

Василь Копча,

кандидат юридичних наук,

докторант кафедри теорії та історії

держави і права

Ужгородського національного університету

Василь Лемак,

доктор юридичних наук, професор,

член-кореспондент НАПрН України,

професор кафедри теорії та історії

держави і права

Ужгородського національного університету

УДК 342.511

Становлення Конституційного Суду України (1991 - 1997 роки): від концепції до конституційної моделі

Перші кроки у створенні Конституційного Суду України були зроблені ще на початку 1990-х років, хоча вони й не отримали практичного результату. Змінами до Конституції УРСР 1991 і 1992 року було передбачено Конституційний Суд України. Пізніше процес витворення конституційної моделі цього інституту та її інституційного наповнення був складним і не порівняним з іншими державами Центральної Європи. Однак для правової науки вивчення становлення Конституційного Суду

України має значення з кількох мотивів. По-перше, практичний інтерес мають ідеї та концепції, які пропонувалися під час підготовки проектів Конституції України та проектів перших законів про Конституційний Суд України. По-друге, аналіз конституційного регулювання та спеціального закону 1996 року дозволяють окреслити фактори, які впливали на ступінь ефективності діяльності Конституційного Суду України в перші два десятиліття після його заснування.

Правова наука активно розробляє різні аспекти генези конституційного правосуддя в Україні. Передовсім слід назвати праці Л.Астрової [1], Л. Полякової [2], О.Рисіна [3], А.Івановської [4], М.Савенка [5], Т.Слінько [6], О.Литвинова [7], В.Кампо [8; 9], О.Кадикало [10], В.Кістяника [11]. Водночас практичні потреби конституційного правосуддя щодо підвищення його ефективності зумовлюють продовження дослідження в цьому напрямі.

Відтак, метою цієї статті є аналіз процесу становлення судового органу конституційного контролю в Україні в 1991 - 1997 роках.

Історія конституційного правосуддя України починається ще до проголошення незалежності. 19 червня 1991 року парламент ухвалив Концепцію нової Конституції України, яка мала стати основою проекту нової Конституції України [12]. За цією Концепцією у Конституції України мав бути закладений окремий розділ VIII з назвою "Охорона Конституції", який мав складатися з двох глав: 25-ої "Засади конституційного контролю" і 26-ої "Конституційний суд".

Вимоги цієї Концепції до Розділу VIII нової Конституції України передбачали наступне:

"З метою неухильного дотримання Конституції, посилення контролю за конституційністю законів, а також конституційністю підзаконних актів необхідно:

- визначити основоположні принципи конституційного контролю, встановити межі, форми, юридичні наслідки його здійснення;

- створити Конституційний Суд Республіки;

- наділити Конституційний Суд широкими повноваженнями, зокрема, надати йому право припиняти дію законів, актів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, оголошувати їх юридично недійсними, ухвалювати рішення про незаконність дій, розпоряджень несудових державних влад за скаргами

окремих громадян про порушення їх конституційних прав і свобод".

Після проголошення незалежності України 24 серпня 1991 року робота в цьому напрямі була активізована. 3 червня 1992 року шляхом ухвалення закону про внесення змін до Конституції України стаття 112 Конституції України була викладена у такій редакції: "Конституційний Суд України обирається Верховною Радою України на десять років з числа спеціалістів у галузі права у складі Голови, двох заступників Голови і 12 членів Суду. Особи, обрані до Конституційного Суду України, не можуть одночасно входити до складу інших державних органів, діяльність і акти яких є піднаглядними Конституційному Суду, а також бути народними депутатами України чи належати до будь-яких політичних партій і рухів. Особи, обрані до Конституційного Суду України, при виконанні своїх обов'язків є незалежними і підкоряються тільки Конституції України. Організація і порядок діяльності Конституційного Суду України визначаються Законом про Конституційний Суд України" [13].

Того ж дня, 3 червня 1992 року, було ухвалено Закон України "Про Конституційний Суд України", який став першим законодавчим актом у сфері діяльності органу конституційної юрисдикції [14]. Конституційний Суд України визначався цим Законом як "орган судової влади", який є "незалежним органом в системі судової влади, покликаним забезпечувати відповідність законів,

інших нормативних актів органів законодавчої і виконавчої влади Конституції України, охорону конституційних прав та свобод особи" (частина перша статті 1 Закону). Метою цього органу було встановлено забезпечення конституційної законності і верховенства Конституції України" (частина перша статті 2 Закону).

Водночас вказаний Закон містив низку проблемних формулювань, які ускладнювали його ефективну діяльність, зокрема: 1) серед основних

принципів діяльності Суду (стаття 4) передовсім називався принцип законності, а принцип верховенства права не містився загалом; 2) порядок формування (15 членів) передбачав обрання суддів Верховною Радою України на 10 років, а пропозиції про персональний склад суддів подають Голова Верховної Ради України та Президент України у рівній кількості, за погодженням (стаття 5). Наведене означало не лише відсутність конкурсних засад у процесі формування Конституційного Суду України, а й також призначення на адміністративні посади в ньому в політичному порядку; 3) серед підстав для припинення повноважень судді містилося "порушення присяги", а рішення про таке припинення мав ухвалювати парламент (стаття 12); 4) розмір зарплати суддів встановлювався Верховною Радою України, однак закон не передбачав порядку її обрахунку саме законом.

Необхідно зауважити, що повноваження Конституційного Суду України встановлювалися надто широко. За статтею 14 Закону до справ, які розглядаються Судом, належали:

1. Справи з питань невідповідності Конституції: 1) чинних законів України та інших актів, прийнятих Верховною Радою України; 2) прийнятих, але не введених в дію законів та інших актів Верховної Ради України.

2. Справи про невідповідність Конституції і законам України: 1) указів і розпоряджень Президента України; 2) постанов Президії Верховної Ради України; 3) законів та інших актів, прийнятих Верховною Радою Республіки Крим та її Президією; 4) постанов і розпоряджень Кабінету Міністрів України та Ради Міністрів Республіки Крим.

3. Справи, пов'язані з: 1) порушенням компетенції органами і особами державної влади, зазначеними в Конституції України; 2) порушенням розподілу встановленої Конституцією України та Конституцією Республіки Крим компетенції місцевих Рад

різного рівня, а також компетенції місцевих Рад і органів державної виконавчої влади; 3) законністю призначення виборів і референдумів.

Окремо визначалося, що предметом розгляду Конституційного Суду України можуть бути справи про визнання не чинними нормативних актів, прийнятих органами законодавчої і виконавчої влади, визначеними в Конституції України, з порушенням процедури їх прийняття, передбаченої Конституцією України.

4. Окрім наведених до компетенції Конституційного Суду України належали такі справи: про невідповідність Конституції України та міжнародним актам, визнаним Україною, будь-якого закону або іншого нормативного акта, що порушує конституційні права і свободи людини; спори також між національно-територіальними і територіальними утвореннями України з питань, які регулюються Конституцією України та Конституцією Республіки Крим; надання висновку про додержання Президентом, Прем'єр-міністром та іншими членами Уряду, Головою Верховного Суду, Головою Вищого арбітражного суду, Генеральним прокурором України, а також дипломатичними та іншими представниками України Конституції і законів України у разі порушення питання про дострокове припинення їх повноважень; надання висновку про відповідність Конституції України міжнародних договорів і угод, поданих до Верховної Ради України на ратифікацію; питання про конституційність діяльності і примусовий розпуск (ліквідацію) політичних партій, міжнародних та всеукраїнських громадських організацій, що діють в Україні.

Перший досвід законодавчого регулювання інституту конституційного контролю, отже, відзначився окресленням широкої юрисдикції Суду, проте недостатніми гарантіями його незалежності та політичної неупередженості. Наведена законодавча модель так і не запрацювала в 1992-1996 роки. Хоча Верховна Рада

Україні домоглася призначення 1 липня 1992 року Головою Конституційного Суду України відомого конституціоналіста Леоніда Юзькова (1938 - 1995 роки) надалі організаційно Суд не був розбудований [15, с. 105]. Перша практична спроба парламенту сформувати склад Конституційного Суду України мала місце в грудні 1992 року, однак вона, як і наступні виявилася невдалою, що окрім іншого, показувало позицію ліво-орієнтованої депутатської більшості в парламенті [16, с.95].

У проекті Конституції України, який був винесений на всенародне обговорення 1 липня 1992 року, розділ VIII з назвою "Охорона Конституції" встановлював засади діяльності Конституційного Суду України [17]. Цей Суд повинен був складатися загалом з 25 суддів. Визначалося, що "судді Конституційного Суду при виконанні своїх обов'язків є незалежними і підкоряються тільки Конституції України" (стаття 241).

Повноваження майбутнього Конституційного Суду України були встановлені в частині першій статті 243 проекту Конституції, передбачаючи розгляд ним таких справ про конституційність: 1) чинних законів та інших актів Національних Зборів і їхніх палат; 2) Конституції та законів Республіки Крим; 3) указів Президента; 4) актів міністрів та інших керівників центральних органів виконавчої влади України; 5) актів голів обласних (земельних), районних і міських управ; 6) актів місцевого і регіонального самоврядування.

Важливо підкреслити, що цим проектом Конституції України вперше ставилося питання про заснування інституту конституційної скарги. У частині третій статті 243 проекту відзначалося: "Конституційний Суд розглядає справи про конституційність законів та інших правових актів за скаргою громадянина, якщо справа, з приводу якої він скаржиться, розглядалася загальними судами і по ній прийнято остаточне судове рішення, і якщо він вважає, що закон

чи інший правовий акт, який було застосовано при вирішенні цієї справи, суперечить Конституції. Скарги громадян подаються до Конституційного Суду через Уповноваженого Національних Зборів у правах людини".

У червні 1995 році, коли політичні еліти України, зосереджені в парламенті, з одного боку, та навколо інституту Президента України, з іншого боку, уклали Конституційний договір між Верховною Радою України та Президентом України про основні засади організації та функціонування державної влади і місцевого самоврядування в Україні на період до прийняття нової Конституції України, в статті 38 цього конституційного документу було відзначено: "Конституційний Суд України є незалежним органом судової влади, що забезпечує відповідність законів, інших нормативних актів законодавчої і виконавчої влади Конституції України, охорону конституційних прав та свобод людини і громадянина" [18]. Наведене означало, що стосовно необхідності заснування Конституційного Суду України існував стійкий політичний компроміс.

Статус Конституційного Суду України, визначений Конституцією України від 28 червня 1996 року, відрізнявся від попередніх пропонуванних моделей цього інституту за всіма основними параметрами [19]. Основний Закон визначив Суд як "єдиний орган конституційної юрисдикції в Україні", який "вирішує питання про відповідність законів та інших правових актів Конституції України і дає офіційне тлумачення Конституції України та законів України" (стаття 147). Було передбачено, що Конституційний Суд України складається з вісімнадцяти суддів, порядок формування складу яких передбачив, що Президент України, Верховна Рада України та з'їзд суддів України признають по шість суддів Конституційного Суду України (частина перша і друга статті 148).

Водночас повноваження Конституційного Суду України були обмежені такими справами: 1) вирішення питань про відповідність Конституції України (конституційність): законів та інших правових актів Верховної Ради України; актів Президента України; актів Кабінету Міністрів України; правових актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим; 2) офіційне тлумачення Конституції України та законів України (стаття 150). Крім того, за статтею 151 Основного Закону Конституційний Суд України за зверненням Президента України або Кабінету Міністрів України дає висновки про відповідність Конституції України чинних міжнародних договорів України або тих міжнародних договорів, що вносяться до Верховної Ради України для надання згоди на їх обов'язковість, а за зверненням Верховної Ради України - висновок щодо додержання конституційної процедури розслідування і розгляду справи про усунення Президента України з поста в порядку імпичменту.

З наведеного випливає, що Конституція України 1996 року (первинна редакція) різко звузила юрисдикцію Конституційного Суду України, порівняно з моделями Суду, закладеними у попередніх проектах та в законі "Про Конституційний Суд України" 1992 року, вилучивши з неї питання захисту режиму законності (відповідність законам деяких видів підзаконних актів), а також вилучивши інститут конституційної скарги, який був передбачений проектом Конституції України 1992 року.

Первинна редакція Конституції України, разом із тим, містила низку положень або ж не передбачила необхідних положень, які в сукупності стосовно Конституційного Суду України уможливили значний рівень політичного впливу на цей судовий орган.

По-перше, нормами Конституції України не було встановлено недоторканості суддів Конституційного Суду України в обсязі парламентського

імунітету, а також норм щодо гарантій законом винагороди суддів.

По-друге, у статті 149 Конституції України визначалося, що "на суддів Конституційного Суду України поширюються гарантії незалежності та недоторканності, підстави щодо звільнення з посади, передбачені статтею 126 цієї Конституції, та вимоги щодо несумісності, визначені в частині другій статті 127 цієї Конституції". В свою чергу, частина п'ята статті 126 Конституції встановлює, що "суддя звільняється з посади органом, що його обрав або призначив" за встановленими підставами, серед яких значилася така підстава як "порушення суддею присяги". В сукупності такий механізм дозволяв політичним гілкам влади зберегти можливість для довільного звільнення судді з посади.

По-третє, Конституція України не передбачила низки інших норм і принципів, на основі яких Конституційний Суд України повинен здійснювати свою діяльність, що ускладнило його діяльність (щодо процедури присяги призначених суддів, щодо строків заповнення вакансій суддів тощо).

Наведені особливості конституційного статусу Суду були розгорнуті в спеціальному законі України "Про Конституційний Суд України" від 16 жовтня 1996 року. [20]. Наприклад, у частині п'ятій статті 17 цього Закону передбачено: "Суддя Конституційного Суду України складає присягу на засіданні Верховної Ради України, яке проводиться за участю Президента України, а також Прем'єр-міністра України, Голови Верховного Суду України або осіб, які виконують їх повноваження". Така норма дозволила Верховній Раді України де-факто заблокувати формування складу Конституційного Суду України, а в 2005-2007 роках це призвело до кризи інституту конституційного правосуддя в Україні.

Тим не менше, ухвалення Конституції України мало наслідком реальне заснування Конституційного

Суду України. Після того, як 16 жовтня 1996 року було прийнято Закон України "Про Конституційний Суд України", через 2 дні - 18 жовтня - призначені судді Конституційного Суду України склали на засіданні парламенту присягу (повністю Конституційний Суд України було сформовано у вересні 1997 року, коли три суб'єкти завершили призначення суддів у відповідних "квотах"). З 1 січня 1997 року Конституційний Суд України почав приймати до розгляду конституційні подання та конституційні звернення. 15 березня 1997 року Конституційний Суд України ухвалив свій Регламент.

Перше пленарне засідання Конституційного Суду України відбулося 17 квітня 1997 року. Відкриваючи його, голова Конституційного Суду України І.Тимченко відзначив: "Отже, ми починаємо. І приступаємо до розгляду справ з чітким усвідомленням того, що наш Суд - єдиний орган конституційної юрисдикції в Україні, що його завдання - гарантування верховенства Конституції України як Основного Закону держави на всій її території. Прямо скажемо - це складне завдання. Особливо в суспільстві, де за сформованою у попередні десятиліття традицією Конституція сприймалася швидше як символ, аніж як Основний Закон. Та й дія її мала, по суті, декларативний характер. Недарма ж, як засвідчило одне з останніх соціологічних досліджень, 43 проценти опитаних не бачать практичного сенсу з Конституції і вважають її лише атрибутом держави". Ось заради того, щоб наші люди повірили в свою Конституцію, щоб вона стала ефективним інструментом захисту конституційних прав і свобод громадян, забезпечення політичної й економічної стабільності в Україні, - ось заради цього ми й працювати. Нас уже не раз запитували: а чи зможе ваш Суд не втручатися у політику? Ми розуміємо це питання так. Хоч багато справ, які нам доведеться розглядати, матимуть політичний характер, ми до них будемо підходи-

ти тільки з однієї позиції - конституційності. Ми - не команда пожежних для гасіння політичних пожеж. І в нас не буде різних відповідей для різних гілок влади - перед Конституцією вони всі рівні. На цьому стоїмо і стояти будемо...". [21].

Вже у перших справах, які розглядалися Конституційним Судом України в 1997 році, формувалася традиція обґрунтування рішень. Перший повноцінний і результативний робочий у Конституційному Суді України мав місце 8 травня 1997 року, коли було ухвалено 10 ухвал про відмову у відкритті провадження або ж про припинення провадження. В одній із "відмовних ухвал" (у справі за конституційним зверненням Романчука Миколи Павловича щодо офіційного тлумачення положення статті 102 Конституції України) Конституційний Суд України обґрунтував відмову у відкритті провадження у такий спосіб: "Стосовно тлумачення повноважень Президента та способів їх реалізації, частина другої статті 102 Конституції України проголошує, що Президент є "гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина". За главою держави закріплено широкі повноваження як у вирішенні загальнодержавних проблем, котрі вимагають поєднання політичних, економічних, соціальних та інших аспектів функціонування держави, так, рівнозначно, і у розгляді локальних питань, що стосуються захисту справедливості, прав, свобод та інтересів окремої людини в разі їх порушення будь-ким, в тому числі і державою. Для реалізації цих функцій Президент приймає рішення, які мають силу законодавчих актів, а в разі необхідності - безпосередньо втручається в критичну ситуацію з метою усунення будь-якої загрози для держави та її громадян. Поряд з цим діє конституційний механізм розподілу прерогатив у галузі управління, який зв'язує Президента з різними ланка-

ми державного апарату. Для забезпечення конституційного порядку, нормального функціонування держави існує структурована, багаторівнева, ієрархічна система органів виконавчої і судової влади. Вони наділені відповідною юрисдикцією, мають свій предмет ведення і реалізують повноваження через визначені законодавством процедурні рамки та технології" [22].

Уже в рішенні у справі щодо несумісності депутатського мандата від 13.05.1997 р. № 1-зп (історично перше рішення у справах щодо тлумачення) Конституційний Суд України надав тлумачення низці статей Конституції України. При цьому було використано не лише буквальне (текстуальне) тлумачення, а й систематичний метод (зокрема цілісного сприйняття Конституції) та історичний метод - для з'ясування еволюції конституційного тексту щодо правил несумісності для членів парламенту. Не можна не звернути увагу на пункт 7 резолютивної частини цього Рішення: "7. Рішення Конституційного Суду України набуває чинності з дня його офіційного оприлюднення" [23].

23 червня 1997 р. у першому рішенні у справі про конституційність актів у справі стосовно правових актів органів Верховної Ради Суд прямо перебрав на себе роль творця права, створивши "на продовження Конституції" низку нових норм, які не були передбачені в її тексті. По-перше, йшлося про "поширення юрисдикції Конституційного Суду України на закони та інші правові акти, прийняті до набуття чинності Конституцією України (28 червня 1996 р.)". По-друге, Конституційний Суд України поширив свою юрисдикцію тільки на нормативні акти, виходячи з Перехідних положень Конституції України (у такий спосіб було визнано неконституційною норму закону "Про Конституційний Суд України") [24].

Аналіз процесу становлення Конституційного Суду України до-

зволяє прийти до наступних висновків.

1. Навіть після конституювання незалежної Української держави в 1991 р. Конституційний Суд так і не було створено і станом на 1996 рік Україна залишалася єдиною державою в регіоні в цьому аспекті. В свою чергу, це означало відсутність класичного механізму стримування і противаг, без якого виголошений конституційний принцип поділу влади не міг стати дієвим. Тривала відсутність Конституційного Суду у період становлення України як незалежної і демократичної держави призводила до значної (часом непослідовної) динаміки конституційної системи України, перманентних спроб її неконституційного реформування. Відмова від пріоритетного створення Конституційного Суду в Україні засвідчувало нерозуміння політичною елітою його значення для демократичної конституційної системи загалом та зокрема для її становлення у процесі інтенсивних реформ.

2. Якщо звернути увагу на зміст першої моделі конституційної правосуддя в Україні, яка була встановлена первинною редакцією Конституції України, то слід прийти висновку про її серйозні відмінності від моделей конституційних судів в державах Центральної Європи за усіма основними параметрами.

По-перше, процедури формування конституційних судів цих держав спрямовані на досягнення двох цілей, які залишилися нездійсненими в Україні в той час, а саме: а) деполітизацію (департизацію) процесу отримання повноважень судьями конституційного суду; б) прихід до складу конституційного суду не просто професійних юристів (наприклад, суддів), а тих із них, які є авторитетними носіями (і творцями) правової доктрини.

По-друге, повноваження Конституційного Суду України не можуть бути поставлені в один ряд із компетенцією аналогічних судів держав Центральної Європи. Вони на той

час були істотно «вужчими» як з огляду на правові акти, які охоплюються предметом конституційного контролю, так і з огляду на інші питання, які зазвичай охоплюються юрисдикцією конституційних судів.

Список використаних джерел

1. *Астрова Л. М.* Склад і особливості формування Конституційного Суду України / Л. М. Астрова // Вісник Академії адвокатури України. - 2007. - Число 3. - С. 27-31. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vaau_2007_3_3.
2. *Полякова Л.* Конституційний механізм взаємодії законодавчої і судової влади в Україні (1996–2004рр.) [Електронний ресурс] / Л. Полякова // Південний архів. Сер. : Історичні науки. - 2010. - Вип. 31-32. - С. 194-202. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pain_2010_31-32_24.
3. *Рисін О. О.* Конституційний Суд України – єдиний орган судового конституційного контролю в Україні [Електронний ресурс] / О. О. Рисін. // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. - 2003. - Вип. 23. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnuvs_2003_23_50.
4. *Івановська А. М.* Питання політики і права в діяльності Конституційного Суду України [Електронний ресурс] / А. М. Івановська // Університетські наукові записки. - 2011. - № 4. - С. 50-59. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2011_4_8.
5. *Савенко М. Д.* Юридична аргументація в конституційному судовому процесі: методологічний аспект [Електронний ресурс] / М. Д. Савенко // Наукові записки НАУКМА. Юридичні науки. - 2012. - Т. 129. - С. 11-16. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NaUKMAun_2012_129_4.
6. *Слінько Т. М.* Практика Європейського суду з прав людини як джерело інтерпретаційної діяльності Конституційного Суду України [Електронний ресурс] / Т. М. Слінько // Форум права. - 2013. - № 3. - С. 596-601. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.
7. *Литвинов О. М.* Засади демократичної організації влади та республіканської форми правління в Україні в правових позиціях Конституційного Суду України [Електронний ресурс] / О. М. Литвинов // Бюлетень Міністерства юстиції України. - 2011. - № 5. - С. 32-38. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bmjuc_2011_5_7.
8. *Кампо В.* Конституційні принципи правової держави та проблеми їх реалізації у практиці Конституційного Суду України [Електронний ресурс] / В. Кампо // Віче. - 2010. - № 16. - С. 4-7. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/viche_2010_16_3.
9. *Кампо В. М.* Конституційна юстиція в Україні: проблеми і перспектива [Електронний ресурс] / В. М. Кампо // Юридична наука. - 2011. - № 1. - С. 43-49. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/jnn_2011_1_7.
10. *Кадикало О. І.* Виникнення та становлення конституційного судочинства [Електронний ресурс] / О. І. Кадикало // Часопис Київського університету права. - 2012. - № 1. - С. 108-112. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkup_2012_1_28.
11. *Кістяник В. І.* Правова аргументація в діяльності Конституційного Суду України [Електронний ресурс] / В. І. Кістяник // Право і суспільство. - 2014. - № 1.2. - С. 20-24. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pis_2014_1.
12. *Про Концепцію нової Конституції України: Постанова Верховної Ради Української РСР від 19 червня 1991 року N 1213-XII // Відомості Верховної Ради УРСР, 1991, N 35, ст.466.*
13. *Конституція (Основний Закон) України.* Прийнята на позачерговій сьомій сесії Верховної Ради Української РСР дев'ятого скликання 20 квітня

1978 року. Зі змінами і доповненнями. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://static.rada.gov.ua/NEWSAJT/site/const/istoriya/1978-plus.html>.

14. Закон України "Про Конституційний Суд України" від 3 червня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України, 1992, N 33, ст.471.

15. Селіванов А. Справа всього життя професора Леоніда Юзькова [Електронний ресурс] / А. Селіванов // Вісник Конституційного Суду України. - 2013. - № 1. - С. 105-106. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vksu_2013_1_14.

16. Кампо В. Леонід Юзьков: історія і сучасність [Електронний ресурс] / В. Кампо // Юридична Україна. - 2014. - № 3. - С. 91-95. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/urykr_2014_3_17.

17. Про проект нової Конституції України: Постанова Верховної Ради України від 1 липня 1992 року // Відомості Верховної Ради України, 1992, N 37, ст. 550.

18. Конституційний договір між Верховною Радою України та Президентом України про основні засади організації та функціонування державної влади і місцевого самоврядування в Україні на період до прийняття нової Конституції України від 8 червня 1995 року // Відомості Верховної Ради України, 1995, N 18, ст.133.

19. Конституція України // Відомості Верховної Ради України, 1996, N 30, ст. 141.

20. Про Конституційний Суд України: закон України від 16 жовтня 1996 року № 422/96-ВР//Відомості Верховної Ради України, 1996 р., № 49, стаття 272.

21. Вступне слово Голови Конституційного Суду України І.Тимченка при відкритті першого пленарного засідання Конституційного Суду України 17 квітня 1997 року // Вісник Конституційного Суду України, 1997. №2. - С.3-4.

22. Ухвала Конституційного Суду України про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням Романчука Миколи Павловича щодо офіційного тлумачення положення статті 102 Конституції України від 8 травня 1997 року, N 11-з. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/vz11u710-97>.

23. Рішення Конституційного Суду України про офіційне тлумачення статей 58, 78, 79, 81 Конституції України та статей 243-21, 243-22,243-25 Цивільного процесуального кодексу України (у справі щодо несумісності депутатського мандата) від 13 травня 1997 року. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-97>.

24. Рішення Конституційного Суду України у справі щодо відповідності Конституції України (конституційності) положення підпункту 2 пункту 3 розділу IV Закону України "Про Конституційний Суд України" стосовно правових актів органів Верховної Ради України (справа про акти органів Верховної Ради України) від 23 червня 1997 року N 2-зп. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-97>.

Копча В. В., Лемак В. В. Становлення Конституційного Суду України (1991 - 1997 роки): від концепції до конституційної моделі

Стаття присвячена дослідженню процесу становлення інституту конституційного правосуддя в Україні після проголошення незалежності держави. Особливу увагу приділено розвитку концепцій і нормативного регулювання у першій половині 1990-х років. Подано аналіз статусу Конституційного Суду України, який був закріплений Конституцією України 1996 року.

Зроблено висновок, що відмова від пріоритетного створення Конституційного Суду в Україні засвідчувало нерозуміння політичною елітою його значення для де-

мократичної конституційної системи загалом та зокрема для її становлення у процесі інтенсивних реформ.

Ключові слова: Конституція, Конституційний Суд, права людини, судова практика.

Копча В. В., Лемак В. В. Становление Конституционного Суда Украины (1991 - 1997 годы): от концепции к конституционной модели

Статья посвящена исследованию процесса становления института конституционного правосудия в Украине после провозглашения независимости государства. Особое внимание уделено развитию концепций и нормативного регулирования в первой половине 1990-х годов. Представлен анализ статуса Конституционного Суда Украины, который был закреплен Конституцией Украины 1996 года.

Сделан вывод, что отказ от приоритетного создания Конституционного Суда в Украине свидетельствовало непонимание политической элитой его значения для демократической конституционной системы в целом и в частности для ее становления в процессе интенсивных реформ.

Ключевые слова: Конституция, Конституционный Суд, права человека, судебная практика.

Kopcha V., Lemak V. Formation of the Constitutional Court of Ukraine (1991-1997): from conception to constitutional model

The article is devoted to the study of the process of formation of the institute of constitutional justice in Ukraine after the proclamation of the independence of the state. Particular attention is paid to the development of concepts and regulatory regulation in the first half of the 1990's. The analysis of the status of the Constitutional Court of Ukraine, which was enshrined in the 1996 Constitution of Ukraine, was submitted.

It was concluded that the refusal of the priority establishment of the Constitutional Court in Ukraine was demonstrated by the lack of understanding by the political elite of its significance for the democratic constitutional system in general and in particular for its formation in the process of intensive reforms.

Key words: Constitution, Constitutional Court, human rights, judicial practice.